

ZBOROVANJE DELEGACIJE:**I. državna skupščina UJU.**

V Saborski zbornici je pričelo že pred napovedanim časom živahno vrvenje.

Udeležba.

V zbornici sami so bili kmalu zasedeni vsi sedeži, prostor se je izkazal kmalu kot premajhen in mnogo delegatov je moralo stoje prisostvovati zborovanju. Točno so se odzvali pozivu Glavnega Odbora vsi delegati. Bili so zastopani predsedniki vseh okrajnih učiteljskih društev iz države, vsi ožji sosveti poverjeništev UJU in poleg tega voljeni delegati. Zastopane so bile torej vse pokrajine naše kraljevine. Delegatov je bilo nad 800. Galerije so bile pa že prej napolnjene z učiteljstvom, ki so se udeležili skupščine kot gostje. Mnogi niso dobili več prostora. Tako se ceni število udeležencev prve državne skupščine na 3700.

Otvoritev skupščine.

8. novembra 1921. ob pol 10. otvori skupščino predsednik glavnega odbora UJU Mihajlo Jović. Pozdravlja vse učitelje iz cele lepe domovine, iz zaslužnih krajev, iz Srbije, Macedonije, Slovenije, Hrvatske in Dalmacije, iz okrožja Albanskih gora itd. V znamenju in proslavo ujedinjene domovine se spominja hrvatskih književnikov, ki so v smislu ujedinjenja delovali, posebno Strossmayerja i. dr. Ozre se v preteklost, v vojno dobo in njene posledice in slika naše delo v sedanjosti. Predsednik omenja v nadaljnjem govoru ljubezen učiteljstva napram deci in domovini, proslavlja duhovno edinstvo celokupnega naroda. Edinstvo nas veže v narodu in edinstvo nam daje vero in prepričanje, da imajo vse vere enega Boga!

Pozdravi zastopnikov vlade in korporacij.

Predsednik pozdravi kraljevega namestnika Jurja Demetreviča, poverjenika za prosveto dr. Tugomira Alaupovića, komisarja mesta Zagreba Petrika, nadzornika dr. S. Čajkoveca, predsednika književno-pedagoškega zbora in Kolornana Raca, predsednika Udruženja srednješkolskih profesorjev.

Nato so govorili in pozdravili skupščino: Kraljevi namestnik, poverjenik za prosveto, predsednik knjiž.-ped. odbora i. dr.

Radi prostora moramo opustiti priobčitev teh govorov.

Na skupščino je došlo tudi mnogo brzojavnih pozdravov, med drugimi brzojav ministra prosvete Svetozarja Pribičevića.

Nato se je predsednik stoje spomnil kralja Petra I. — Osvoboditelja (delegati so stoje poslušali ta govor in so zaklicali trikratni: Slava — velikemu kralju!), za tem se je spomnil novega kralja, Aleksandra (skupščina je zaklicala trikratni Živijo! in je zapela naše himne Bože pravde, Lepa naša domovina in Naprej zastave slave.) Predsednik se je spomnil tudi pokojnega Davorina Trstenjaka in onih borcev, ki so padli na polju slave za jedinstvo domovine.

Z burnim odobravanjem je bil sprejet predlog predsednika, da se pošlje brzojavni pozdrav skupščine Nj. V. kralju Aleksandru in ministru prosvete Svetozarju Pribičeviću.

Valitev tajnikov in odsekov.

Izvršila se je volitev tajnikov in članov odsekov, in sicer: tajnikov 10, 3 ovetovatelje zapisnika, 8 članov v odbor za pravila, 10 članov v odbor za šolski zakon, 7 članov v odbor za poročilo glavnega odbora in 7 članov v odbor za predloge.

Odseki so imeli svoje seje v času, ko so bila zborovanja prekinjena in deloma med zborovanjem.

Zakon o narodnih šolah.

O zakonu narodnih šol je referiral tov. Mihajlo Stanojević, referent v ministru prosvete. Podal je temeljna načela novega načrta, ki bo predložen Glavnemu Prosvetnemu Svetu.

V debato je posegel Milutin Stanković, urednik »Narodne Prosvete«, ki je v temeljitem govoru, očrtal glavne smernice moderne šolske zakonodaje.

Ker prinesemo v kratkem novi načrt šolskega zakona v celoti v »Učiteljskem Tovarišu«, zato opuščamo za danes podrobno razpravo in se povrnemo k njej ob dotični priliki.

Ob 12. uri je bilo zborovanje prekinjeno do 4. ure popoldne, medtem so pa zborovali odseki.

DRUGA SEJA.**Sprememba pravil UJU.**

Sprememba pravil se je izvijala le v nebitvenih točkah in z ozirom na pomankljivost na srbske in druge razmere, a bistva pravil se ni taknilo in se je odgodilo na poznejši čas, ko bo izvršena že administrativna razdelitev države in izpeljana, ali vsaj definitivno predvidena šolska administracija v državi na podlagi šolske zakonodaje.

O izpremenbah pravil in predlogu Glavnega Odbora je referiral tov. Ivo Radovanović, viš. šol. nadzornik za Dalmacijo, ki je v svojem spretne in temeljitem govoru utemeljeval izpremembo.

O izpremenbi pravil se je razvila obširna debata, v katere podrobnosti se pa ne moremo spuščati. Izprememba se tiče §§ 4., 7., 8., 9., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 20., 21., 28., 29., 30., 31., 32., 33., a pri vseh členih le nebitvenih dopolnil in pojasnil.

Izpremembo pravil prinesemo v letu v eni prihodnjih števil »Učiteljskega Tovariša« in se nameravamo ob tej priliki baviti obširneje z raznimi izraznimi mnenji.

Ob 6. uri zvečer je predsednik zaključil sejo in napovedal sejo za 8. uro zjutraj 9. novembra.

TRETJA SEJA.**Razprava o poročilu Glavnega Odbora UJU.**

Poročevalec o »Izveščaju« je bil tov. Dušan Andjelković. Poročal je, da je izvršil odbor proučil poročilo Glavnega Odbora.

Glavni Odbor je v dveh razmerah v polnem obsegu izvršil svojo nalogo. Kako je iz poročila razvidno, je bilo glavno delo odbora v preteklem letu izpopolnitev organizacije v vseh pokrajinah naše države in strnitev vseh učiteljskih organizacij v naši kraljevini v eno enotno veliko stanovsko učiteljsko organizacijo. To nalogo je Glavni Odbor z malim izdelki v polni meri izvršil in deluje na to, da se oni deli, ki še niso organizirani enotno, izpopolnijo v najkrajšem času.

Zato je Glavni Odbor izvršil tudi one izpremembe pravil, ki so bile potrebne zaradi jasnosti in katere je skupščina tudi odobrila.

Foleg organizatoričnega dela, je pa Glavni Odbor izvršil in rešil tudi druga dela in dnevna stanovsko in šolsko-politična vprašanja, ki so bila aktualna.

Debata o poročilu je bila s strani predsedstva omejena, ker je bilo še mnogo poročil na dnevnem redu, a čas je potekal zelo hitro.

V debato je posegel tov. Arg. Mihajlević, ki se je pečal v prvi vrsti s tiskom UJU: za njim so govorile še tov. Jela Ivanović, Godec in Vavra, ki so se pečale z vprašanjem izjednačenja dnevnic poročenih učiteljev.

Obširno poročilo o delu Glavnega Odbora je prinesel »Učiteljski Tovariš« v zadnji številki.

Poročilo odsaka o načrtu šolskega zakona.

Poročevalec odbora za proučitev zadnjega načrta šolskega zakona je bil tov. J. Popović, ki je prečital obširno resolucijo, katero je sestavil odbor.

Resolucija izreka v temelju kritiko o zakonu in podaja glavne smernice in temeljna načela na katerih vstraja učiteljstvo.

O tem se je razvila obširna debata, ki bi jo bilo pa brezpomembno danes navajati ter jo opustimo, dokler ne prinesemo novega načrta zakona v celoti v našem listu.

Tedaj prinesemo tudi resolucijo in dodatne predloge v celoti.

Ob 12. uri je prekinil predsednik sejo in napovedal prihodnjo sejo za 2. uro popoldne.

ČETRTA SEJA.**Predlogi učiteljskih društev državni skupščini.**

Tov. Luka Jelenc je kot načelnik odbora za predloge poročal o deških predlogih, o katerih je razpravljajal odsek in o poročevalcih, ki bodo utemeljevali posamezne predloge.

Višja pedagoška šola — fakulteta.

Najvažnejša je bila debata o predlogu glede višje pedagoške šole — fakultete. Predlog se glasi, da se višja pedagoška šola stavi v vrsto fakultete, da se razširi število ur za predmete pedagoške skupine in omogoči na njih izobrazba bodočih profesorjev učiteljskih.

V debato je najbolj posegel predlagatelj sam, M. M. Nikolić, slušatelj višje pedagoške šole v Zagrebu. Po obširni debati je obveljalo mišljenje: da je izobraževanje profesorjev za učiteljska prepustiti edmo univerzi, je pa omogočiti nadaljevanje učiteljem v to svrhu dostop na univerzo, posebno onim, ki dovrše dvoletno visoko pedagoško šolo; ta pa kot taka naj bo le za izobrazbo šolskih nadzornikov in učiteljev meščanskih šol, v nobenem slučaju pa ne usposablja za profesorje. — Pedagoška šola more pa le kot odsek univerze vršiti to nalogo.

Drugi predlogi.

T. M. Katić je prečital predloge, ki so došli skupščini, in sicer: Predlog zagrebskega poverjenišva UJU, da se temeljna vzgoja v osnovnih šolah uredi po sokolskem sestavu, kakor v srednjih šolah. Ta predlog je bil sprejet soglasno z dodatkom, da naj se pozove Narodno Skupščino, politične klube in vlado, da izda poseben zakon o telesni izobrazbi na višjih šolah za vso državo; predlog okr. učit. dr. v Novem Sadu: o izjednačenju draginjskih dnevnic; predlog o izjednačenju plače učiteljev žen, strokovnih šol v Hrvatski, Slavoniji in Medijmurju s plačo učiteljev osnovnih šol; predlog o draginjskem dodatku poročenih učiteljev v Bosni in Hercegovini; predlog, da se uredi dohodki učiteljstva meščanskih šol z ozirom na njihovo višjo usposobljenost, temu primerno; predlog glede plač šolskim nadzornikom v Hrvatski, Slavoniji, Medijmurju, ki so sedaj pri svojih dohodkih prikrajšani; štiri predlogi poverjenišva v Sarajevu: o dnevnicah poročenih učiteljev, o enotnem šolskem zakonu, o počitniškem tečaju v Sarajevu in o pozivu P. Radosavljevića v domovino; predlog, da se uredba o penziji vdov in sirot razprostre na celo državo; predlogi poverjenišva v Ljubljani, ki smo jih priobčili o poročilu v zadnji seji ožjega sosveta, natisnjeni v predzadnji števil »Učit. Tov.« in še mnogo drugih manjvažnih predlogov.

Vsi predlogi so bili z večjo ali manjšo debato sprejeti in je Glavni Odbor prevzel njih izvršitev.

Naknadni pozdravi.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je pozdravila delegate Pattie Day Miller, delegatinja Lige rdečega križa in predstavnica američanskega naraščaja Rdečega križa. Došla je, da učiteljstvo zainteresira za vzgojo naraščaja Rdečega križa v ljudskih šolah. Govorila je angleško, a prevajala je njen govor M. Antoković. Govor angleške predstavnice je bil mestoma burno aklamiran, ker je na zdrav način bil izražen povdarek šole in vzgoje mladine.

Protest proti poročilu izvestnega časopisja.

Predsednik zagrebskega poverjenišva UJU J. Skavić je prečital članek »Hrvata«, ki trdi, da je to skupščina demokratskih učiteljev, a ne vseh učiteljev z Jugoslavije, brez oziroma na pleme in stranke. Naglašja, da se na tej skupščini nahajajo delegati vseh pokrajin, ki pripadajo raznim političnim strankam. Dokazal je, da je na zadnji glavni skupščini hrvatskega učiteljstva glasovalo 30 društev za ujedinjenje, a samo 20 proti.

Njegov govor je bil često prekinjen z burnim odobravanjem.

Zahvalil se je Glavnemu Odboru, da se je ta skupščina, na kateri se je pokazala volja in življenjska zmožnost Udruženja, vršila v Zagrebu.

Ljudje, ki pišejo v »Hrvata«, so bivši madžaroni, kakor J. Oreščanin, Petrović itd., to so oni, ki so za časa madžaronske vlade imeli največji vpliv, a sedaj napadajo vse one, ki so vedno obsojali njih početje in ulogo.

Banket.

Po zaključeni skupščini, ob katere zaključku je učiteljstvo zapelo narodne himne, se je vršil na večer banket pri »Janjetu«, na katerem so govorili predsednik UJU Jović, poverjenik za prosveto Alaupović, pov. UJU v Zagrebu Skavić, polkovnik Tasovac in podpredsednica UJU Vavra.

Ali ste že pristopili kot člani (članica) k Tvornici učil in k Učiteljskemu zdraviliškemu domu?

Več nacionalne vzgoje v naše šole!

(Odreba ministarstva prosvete kraljevine SHS, oddeljenje za osnovni pouk, z dne 18. aprila t. l. št. 16.414.)

Opazil sem, da se v mnogih šolah, bodisi v osnovnih, strokovnih ali tudi v srednjih premalo ozira na vzgojo naše mladine v nacionalnem smislu. Mnogo je šol, kjer se ne podavajo naši mladini niti najvažnejše stvari iz zemljepisja in zgodovine širše naše domovine — Jugoslavije, tako da deca, ko dovrši svojo šolsko obveznost ob koncu niti ne ve najvažnejšega o naši državi oziroma domovini. Če se bo ta pouk v bodoče tako zanemarjal, bomo naše ujediniteljstvo oslabil ter ne bomo dosegli cilja, za katerim stremimo. Srbiji in delati moramo na to, da se naša vsa tri plemena, ki so bila dosedaj, sicer ne po svoji lastni krivdi, razdvojena, nacionalno zblizajo in spoznajo. Bila so do sedaj med seboj skoro nepoznana in to le vsled vplivov raznih tujih držav. To bi bilo danes popolnoma nasprotno z našimi narodnimi in državnimi interesi. S takim postopanjem odpiramo le vrata našim narodnim nasprotnikom, ki nam ovirajo pravilni in hitri razvoj naše mlade države in njene konsolidiranja. Moja in vseh ostalih prosvetnih delavcev, kakor tudi vseh zavednih državljanov dolžnost je, da delamo z vsemi silami in sredstvi na to, da se tako nepovoljno stanje našega nacionalnega dela popravi. Zato odrejujem, da ukrenete najenergičnejše korake za to, da se v vseh osnovnih, strokovnih in srednjih šolah prirejajo po celni naši kraljevini predavanja iz zemljepisja in zgodovine naše Jugoslavije, upoštevajoč pri tem glavno za spoznavanje naše domovine in glavne momente naše narodne preteklosti, po katerih smo dospeli do današnjega stanja. Mladini je treba predvsem obrazložiti kako se je naš skupni narod že pred 1300 leti naselil na današnjem ozemlju od Karavot in Balkana do Alp, Jadranskega in Bellega morja. Povedati ji je treba, da so naš narod ločile gore in reke, da se je vsled tega grupiral v posamezne skupine in se s tem politično in gospodarsko oslabil. Opozarjati je treba našo mladino tudi na želje in hotenje naših narodnih nasprotnikov, ki so hoteli, da bi se naš narod družil v posamezna državna, politična in kulturna središča, kakor Banat, Hrvatsko, Posavje, Dalmacijo itd. Take načrte in ideje moramo kratkoma uničiti in zadušiti, ker ne smemo pustiti, da bi nas na ta način tuja, mogoče bolj organizirana država oslabila.

A preko vseh težkoč je ostal naš narod v celoti vedno čvrst in zaveden ter zvest svoji domovini in svobodi v zaupanju v samega sebe in v veri na svojo kočno zmago. Ta narod je še vedno ponosen na svojo slavno preteklost in se radi tega nikdar ne udaja pritiskom narodnega nasprotnika.

Posledica temu je, da se naš narod še vedno rad spominja na one boje in upore, s katerimi so se proslavljali hajduki, uskoki, granicari, šajkaši in drugi, ki so se bojevali ali sami zase, ali so pa tudi drugim pomagali.

Naposled je treba tudi obrazložiti, kako se je zgodil izvanredni slučaj ko so Dahiye, to so bili turški poglavarji, postavljani proti narodovi volji, pritiskali na oni del naroda v Šumadiji, ki se je uprl in boril za osvobodjenje in ujedinjenje celega našega naroda.

Iz te borbe je izšlo mnogo velikih junakov in rodoljubov, med katerimi se je posebno odlikoval kot vodja in vrhovni poveljnik Kara Gjorgje Petrović, katerega je narod že takrat izbral za svojega voditelja. Po dolgotrajnih in naporih bojih z mnogo močnejšim sovražnikom se je konečno ustanovila, sicer z velikim pomanjkanjem in mnogimi zaprekami, mala, a odvisna kneževina Srbija. Mala, revna in od sultana odvisna kneževina Srbija na je kljub temu kmalu rešila najvažnejša vprašanja kulturnega, gospodarskega, socialnega in vojaškega značaja. Na ta način je njen ugled raste vedno više in više, celo preko meje. Počela je nato ustvarjati tudi vezi z brati zunaj Srbije, tako da so se oni elementi, ki so se pred več stoletji odcepili, jeli zopet probujati in obračati oči k Srbiji.

A Srbija, dasi je mala in slabotna, je kljub temu ponudila bratsko pomoč, moralno in materijelno vsem bratom preko meje. Poglejmo le! Knjičarini in Jelačićevi polki so se skupno borili proti madžarskemu nasilju, Srbija in Črna gora pomagali tudi bokeškemu umoru, šli sta tudi v jako nevaren boj s Turki, da bi pomagali bratom v Hercegovini. Vsled teh velikih uspehov postane Srbija nezavisna kraljevina in pridobi s tem še

večji ugled in vpliv pri sosednjih neosvobojenih bratih.

Leta 1912.—1913 je osvobodila Srbija v vojni s Turki južni del našega naroda in tako povečala svojo državo. Avstro-Ogrska, ki je delala cela stoletja proti našemu osvobojenju in ujedinjenju, ni čutila, kako postaja kraljevina Srbija po balkanski vojni dan za dnem močnejši jugoslovanski pijemont in središče vseh presvetlih in rodoljubnih **Srbov, Hrvatov in Slovencev**. Poskušala in delala je z vsemi mogočimi silami in sredstvi, da bi ustavila razvoj naše narodne zavednosti. Vse ji je bilo sumljivo, kar je imelo narodno lice in kar je spominjalo na narodni pokret v kakoršnihkoli obliki in smeri. Radi tega se je rodil v Avstriji velik pritisk in teror na Jugoslovane, poleg tega pa tudi sklenjeni napad na neodvisnost Srbije. Naposled, ko ni mogla ne s spletkami, ne z nasiljem ustaviti razvoja nacionalne zavednosti, se je odločila, da zatre pod vsakim pogojem celotno kraljevino Srbijo. In ko je že hotela izvršiti svoj peklenski načrt, zgodil se je v Sarajevu leta 1914. ravno na **Vidov dan** atentat, katerega žrtvi sta postali avstro-ogrski prestolonaslednik in njegova soproga. To pa je dalo seveda neposreden povod, da je Avstro-Ogrska napovedala Srbiji vojno dne 28. julija 1914.

Srbija in Črna gora sta stali takrat obojno na braniku svoje svobode in neodvisnosti. Avstro-Ogrski se je takoj pridružila Nemčija, ki ji je tudi drugače pomagala, seveda največ v svojo korist, da bi si s tem odprla pot na iztok; pristopila je tudi Turčija, ki se je hotela maščevati za poraze in izgube v balkanski vojni in nazadnje še Bolgarija, katere državniki so raje pomagali tujcu kot svojemu bratu. Cela kraljevina Srbija in ves naš narod sta bila v veliki nevarnosti. A k sreči, nismo ostali osamljeni in zapuščeni. S svojim poštenim in energičnim delom smo si znali pridobiti prijatelje. Tako smo si pridobili na svojo stran v prvi vrsti bratsko Rusijo, potem njeno in našo prijateljico Francijo, dalje Belgijo, Anglesko, Portugalsko, pozneje še Italijo, Rumunijo, Grško, Japan in Združene države severne Amerike. Na ta način se je izpremenila Avstro-Ogrska vojna nasproti Srbiji v veliko svetovno vojno, ki je trajala skoro pet let in je stala velikanskih žrtev na obeh straneh.

Po obupni borbi in velikih zmagah na Ceru, Rudniku in Kosmaju je premagala Srbija močnejša sila, in sicer v trenutku, ko jo je zahrbtno in izdajalski napadla Bolgarija. A naša vojska se tega ni ustrašila. S starim kraljem **Petrom** in njegovim sinom **Aleksandrom**, prestolonaslednikom ter obenem glavnim poveljnikom cele srbske vojske, se je srbska vojska umikala z neverjetnim stradanjem in z velikimi izgubami čez neprehodne albanske gore, Krševce pa tja doli do Krfa. Tu so jo zavezniki Francozi in Angleži na novo uredili, odkoder se je podala na solunsko fronto, kjer so se skupno bojevali z našo jugoslovansko dobrovoljsko divizijo in z zavezniško vojsko ter so po kratkih bitkah na Kajmakčalami, Vetreniku in drugod prebili sovražnikovo fronto in pognali sovražnika v divji beg. Avstro-Ogrska in njene zaveznice so izgubile vsled tega in vsled dolgotrajne vojne že skoro vso fizično in moralno moč. Naš narod pa, ko je videl, da sta naša in zavezniška vojska prebili sovražnikovo fronto in se pomikali od Soluna proti severu, je vzklikal od radosti in čutil se je zopet svobodnega. V avstro-ogrski vojski pa je nastal razsul in revolucija tlačanih narodov slovanskih. Del naše vojske, ki je bil s silo pridržan na avstro-ogrskih frontah, odreče poslušnost sovražnikovi vojski, počaka in pozdravlja skupno z našim narodom zmagosone in dobrodošle brate iz solunske fronte, katere je vodil sam prestolonaslednik **Aleksander**.

Nato proglase pod utisi davnih želja in burnih dogodkov naši narodni predstavniki vsem našim oblastim svobodo in narodno ujedinjenje.

Povsod so pričakovali našo vojsko z venci in pozdravljali njenega vrhovnega poveljnika, kot nosilca svobode in narodnega ujedinjenja. To potrjuje službeno tudi narodna skupščina v Beogradu dne 1. decembra 1918.

Velika so to dela in svetli so to dnevi. Skoro vsi načrti in upi so bili oživitveni. Mesto posameznih držav in pokrajin imamo danes jedno skupno premoženje, skupno domovino, našo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, svobodno od Jadrana in Triglavca do Balkana in od Maribora do Geodjelija.

To je naša domovina.

Razen tega je treba na kratko preledati meje naše države, našeti sosedne

države in narode, ki živijo v njih, omeniti velikost naše države in število njenih prebivalcev ter razdelitev istih po narodnosti in veri, upoštevati glavni državotvorni narod Srbov, Hrvatov in Slovencev in druge narodnosti v državi. Proučiti je treba še: najvažnejše gorske vrhove in grebene in njihov vpliv na razdvojenost našega naroda, kaj naj se stori, da se ta vpliv zmanjša, dalje vode, glavne reke, morje in njega važnost, bogastvo države in proizvodni, glavno prometne črte in prometna sredstva, glavna mesta vseh krajev naše države s kulturnimi ustanovami, prestolnica kot središče države in sedež vladarja in cele uprave, zakonodajno edinstvo, ustava in vladarska hiša. Nj. Vel. kralj Peter I. je vnuk proslavljenega vodje prvega upora Kara Djordje in sin kneza Aleksandra Karadjordjevića, kojen je 29. junija 1844. l. v Beogradu. Bil je oženjen s kneginjo Zorko, hčerjo pok. črnogorskega kralja Nikole. Udeležil se je kot častnik v francosko-pruski vojni leta 1870.—1871. in kot dobrovoljec-ustaša v bosansko-hercegovinskem uporu pod imenom **Peter Mrkonjić 1875.—1876. leta**. Za kralja Srbije je bil izvoljen 2. junija 1903. l. Kot kralj je spoštoval meščansko svobodo ter je znal izkoristiti ves nacionalni in kulturni pokret svojega naroda in je prevzel dve največji vojni, ki sta prinesli osvobojenje in ujedinjenje. V obeh vojnah je on sam sodeloval. Njegovo bivanje v strelskih jarkih in to v najkritičnejših časih, in njegov umik skozi Albanijo, ga prištevata med stare legendne junake. Dolga in mučna leta ter hudi napori in slabosti so mu polagoma izčrpali moč. Radi tega je poveril vso skrb v kraljevini svojemu sinu in prestolonasledniku Nj. Kr. Vel. Aleksandru.

Nj. Kr. Vis. Aleksander je bil rojen 4. (17.) decembra 1889 na Cetinju. Že v začetku balkanske vojne leta 1912. je pomagal svojemu očetu opravljati razne važne posle. Od početka svetovne vojne leta 1914. pa ga zastopa v izvrševanju kraljevske oblasti. Kot glavni poveljnik cele naše vojske je delil z njo vse trpljenje vojne in težkoče mučnega umika skozi Albanijo, a se je konečno vrnil z njo v domovino kot zmagovalec in nosilec svobode in narodnega ujedinjenja.

Ta predavanja naj prirejajo učitelji zgodovinske in zemljepisne stroke na meščanskih in srednjih šolah, če je mogoče po skupinah, in sicer v času, katerega določi šolski ravnatelj po določenem programu. Kjer pa ni na razpolago za to primeren prostor, naj izvrše to isti učitelji v posameznih razredih ali v svojih urah, ali pa ure zamenjajo z drugim predmetom. Če bi imel vsled tega kdo izmed imenovanih učiteljev nadure, naj mi ravnatelj šol vpošlje pregleden izkaz v omenjenih nadurah dotičnih učiteljev in predlagajo za honoriranje istih.

V osnovni šoli naj izvrše predavanja učitelji in učiteljice same, vsak v svojem razredu. Tudi tu zamorejo predavanja izvršiti sporazumno le nekateri učitelji v vseh razredih, tako, da jim potem drugi učitelji dotične ure vrnejo. Razume se samo ob sebi, da se bodo učitelji-predavatelji potrudili v toliko, da postane to predavanje življenje s tem, da podano gradivo olepšajo, izpopolnijo in dajo duševnemu razpoloženju mladine v njenem duhu.

Minister prosvete **Pribičević I. r.**

Moč — volja in alkohol.

(Dalie.)

Ako je laž tudi majhna in nepomembna, navaja in miče k ponavljanju. Pestalozzi podaja izpoved tatu pod obešalom. Prvi prestopok je bila laž in nerodnost, kar se je ponavljalo in s potencialno silo dovedlo do ropa. Laž je komodna in zato se je marsikdaj poslužimo, kar nam pa rodi vedno slabe posledice. V prejšnjih časih so zdravniki zapisovali marsikatero indiferentno praške, ki so za trenotek pomirile bolezen, spoznalo se pa je, da so vendar praški uplivali slabo na srce in na živce. Glavni vzroki za laž so: komodnost, samoljublje, strahopetnost, poželjivost in napačno razumevanje prijateljstva. Glavni boj proti uspevanju laži pri mladini, kakor tudi pri odraslemu, je pravo spoznavanje samega sebe in varovanje pred vsakim hvalisanjem in povečanjem činov. Laž je nasprotna cilju, da je človek sposoben za sobitje svojim sodržavljanom in izpodbija cilj moči in obvladanje samega sebe. Foerster vidi glavni cilj vzgoje v tem, da se pobija laž in da se tembolj goji moč, temveč samo dril. Srbi so bili premagani in njih dom opustošen, prišli so na Krf in kljub najhujšemu pomanjkanju je bila zmaga na njihovi strani, ker so ljudje **volje in moči**. (Dalie prihodnjič.)

drila. Nikakor se pa mu ne sme podajati samo primero obvladanja samega sebe v zgodovini, ker živi v drugem socialnem miljeju in še ne pozna sredstva samodiscipline. Orientirati se je treba o naravnih nagonih in interesih otroka, ako se nahajajo v njem moči, ki se dajo uporabiti za njegovo obvladanje samega sebe. To obvladanje samega sebe pa ne sme biti omejitve prostosti, temveč življensko stopnjevanje dokaza moči. Nadalje navaja Foerster tudi da se izigra en del značaja proti drugemu. Naravna vez in naraven čut in hotenje otroka se mora spraviti v krog nadziranja otroka. Najprvo bo močnim otrokom najbolj nerazumljiva odpoved maščevanja. Tu je treba prave vzgoje samoobvlade. Hotenje gojenca ne sme biti prepoved, ampak njegovo hotenje se sme samo korigirati.

Preidem k nadaljni točki, k uspešnem boju proti alkoholu.

Vidim uspešen boj edino v tem, da vzgojimo človeka, da se obvlada sam sebe, do pravega spoznanja in da ima moč in voljo, da se tudi po svojem spoznanju zdrži. Omenil sem že, da mora biti glavni boj napram laži. Izhaja pa to že iz samega sebe, da izbojujemo tudi boj proti alkoholu, ker je ravno alkohol najboljše definicija za laž. Alkohol navidezno okrepa izmučenega človeka, ker pospeši trenutni tok krvi, zato pa vpliva škodljivo na srčno delovanje in kasnejše kroženje krvi. Kako potrebno je uporabiti v uspešnem boju proti alkoholu moč in voljo nam dokazuje Foerster s sledečimi besedami: **pijanec ve čisto gotovo, da ga pelje pot v pogubo in vendar nima moči, da se premaga. Ljudje, ki so bili pijanci, so bili povečini že od mladosti brez moči na želodec, na jezik in na čute**. Raditega pa moramo si biti svesti, da ne smemo uničiti mlado moč in živo inicijativno otroka v samo korist zunanega takozvanega drila. Dr. Gerhart Bude pravi v svoji knjigi: *Alte und neue Bahnen in der Pädagogik*: Nikoli ne pomislimo, da premočno prisiljenje k delu lahko škoduje, da je praksa za laž in za goljufije, slavohepnost in zločin. Otrok naj se ravna po vzgledu, uporabi pa naj se motiv, da se povzdiga na pomoč, da on pomaga odvajati slabosti drugih.

Odlok Viš. šol. sveta št. 3699 ima namen doseči uspešni protitež za uživanje alkohola, z ustanovo društva »Mladi junaki«. Moje skromno mnenje je, da je odlok izšel par let prezgodaj, ker še ni dozorel čas, da bi se moglo postopati po tako enostavnem sredstvu. Dokler nima vsaka šola predelana tla, dokler se ne poudarja v učnem načrtu vzgoja moči in samoobvlade, tako dolgo začrtana pot po omenjenem odloku samo škoduje in izpodrine ad hock vsak uspeh temeljitega uspešnega delovanja. V omenjeni naredbi mi posebno ne ugaja stavek: »vsak mesec je treba zapisati koliko učencev pristopi in pazi je na to, da se **končno doseže število šolskih otrok sploh**«. Nehote je ta stavek začrtal pot in s tem povedal, da je vsa akcija že v naprej mrtvo-rojeno dete. Vsak učitelj, vsako šolsko vodstvo, okr. šolski svet itd. bo skušal privedi čimvečje število otrok v vstop društva že iz samega samoljublja in napačnega razumevanja svoje dolžnosti koristiti šolski oblasti in državi sploh. **Učenca navajamo direktno k laži, cvetela bo laž, strahopetnosti, samoljublja in laž napačnega razumevanja prijateljstva**, s tem, da učence ne bo hotel užaliti svojega učitelja prijatelja.

Gojenec je otrok sveta, a svet z učiteljem vred mu kaže, da bi bila to prepoved samo za učenca, svet se pa ne drži tega in uživa alkohol. Ako ne vzgojimo v gojencu moč obvladanja samega sebe, kako naj premagamo **pododovani nagon** uživanje alkohola gojenca starišev alkoholikerjev? Wilhelm Bölsche nam navaja v svojem spisu »Unri in bode« (Stirb und Werde) neodvrgljive dokaze, da se lastnosti starišev podedujejo. Takšno siroto nikoli ne moremo pripraviti samo z raznim drilom do abstinence. Na ta način bi samo lahko rešili iz alkoholnih krempfljev tisti del, ki ima že podedovano antipatijo do alkohola. Vse druge bi pa pustili kot žrtve takozvanega »Zuhtwahl« (plemenske reje). To pa nikakor ne more danes biti več kot cilj demokratskega časa. Nadalje bi bil gojenec v tako enostavnem reševanju problema samo številka v aparatu in učitelja bi lahko nadomestoval računski stroj. Prepričan sem, da bo vsak pedagog tudi znal posneti to, kar nas je dobrega naučila vojna in to tudi uporabljati. Centralne države so razpadle, ker jih ni vodila moč, temveč samo dril. Srbi so bili premagani in njih dom opustošen, prišli so na Krf in kljub najhujšemu pomanjkanju je bila zmaga na njihovi strani, ker so ljudje **volje in moči**. (Dalie prihodnjič.)

Iz Jugoslavije.

— **Posledice drakonske uredbe**. Danes navajamo nov kričeč slučaj one drakonske uredbe, ki določa, da se po šestih mesecih bolezenskega dopusta ukinejo draginjske in družinske doklade. Poročilo slove sledeče: »Danes je že 14. november, a jaz nisem prejela razun vdovnine in vzgojevalnine v znesku 160 K (reci: stoinšestdeset kron) niti vinarja še, vkljub temu, da sem prosila za upokojitev že decembra 1920 in ponovno meseca majnika t. l. Od zraka ne morem živeti in živa tudi ne v grob. Kako naj živim s svojo hčerko doma in skrbim za sina, ki študira — s 160 K. Dolga imam nad 12.000 K. Kdo bo še kaj posodil vдови brez vsakega premoženja? Zima se je z vso krutostjo pojavila, a jaz imam kuriva pri skrajni štedljivosti, še za štiri dni.« — Zganite se, merodajni možje, in ukinite drakonsko naredbo, kar Vam že dva meseca kliče državno uradništvo!

— **Odkrita beseda**. — Čakal sem nanjo že dokaj časa in vendar je prišla. Izgovoril jo je tov. P. v 46. številki našega lista, v dopisu iz Žalca. Ker sem v mnogih okolnostih neinformiran, se nisem hotel ne privatno ne javno dotikati tega vprašanja, čeravno sem pri nekem zborovanju že imel namen vprašati, zakaj vlada o tem tak tajinstven molk. — Mislim namreč na pouk srbohrvaščine. Omenjeni tovariš je vendar enkrat povedal odkrito, da bi bilo nesmiselno priti v 3. šolskem letu s tem predmetom, posebno na nižje organiziranih šolah. Za višje organizirane svetuje 4. šolsko leto. Vdor ni po maturi nikoli več pogledal kake pedagoške knjige, se bo gotovo spominjal vsaj kakega Komenskega in bo dal omenjenemu tovarišu in Komenskem prav. Danes pa pobijamo tako cinčno vse dobrine preteklosti. Kako smo vendar neiskreni, da si tudi tu ne poveemo resnice! Ali mislimo, da služimo s tem našemu edinstvu? Za višje organizirane šole svetuje tovariš 4. šolsko leto. Za nižje pride tedaj po mojem mnenju v noštev 5. šolsko leto. Po poročilu v »Učiteljskem Tovarišu« št. 46. tudi okr. šol. nadz. soglašajo s tem, da se uvede pisanje in čitanje cirilice v 3. š. l. eno- in dvorazrednic. In vendar bi morali nadzorniki vedeti, kako je s poukom po gorskih šolah; da otroci po večini v 3. š. l. slabo bero in pišejo, pa naj bo že učitelj tak ali tak. Saj dostikrat bolj oddaljenih ne vidi celo zimo. Naj začnemo s takimi abecedarji čitati in pisati še cirilico, pa dosežemo kmalu tako kolobocijo, da je bo sam vrag vesel. S strani okr. šol. nadzornikov bi bila v tem slučaju na mestu odkrita beseda. Da mi ne bo kdo očital demagoštvo, izjavljam samo to, da sem si za svojo osebo prisvojil cirilico še kot študent v krožku, ki je bil od tedanje vlade prepovedan. Želim le, da si jo prisvoji tudi naša mladina, toda šele takrat, ko jo bo znaela že kolikortoliko ceniti in ljubiti, ne pa v času, ko ji zna zbuditi celo nevoljo in ji vzeti veselje. — ar.

— **Ljubljanski učiteljski pevski zbor**. Prihodnja skupna pevška vaja bo zopet v ponedeljek, 28. t. m. ob 20. uri Prosim polnoštevilne udeležbe. — Pevovodja.

— **Kako se uče Belokranjci cirilice**. Srbska »šripta«, srbska »špraha« — huda stvar... Ravno na tak način sem jo poučeval, kakor je povedano v zadnjem »Tovarišu«. Kot učiteljski čuvar nas je tako naučil cirilice prof. dr. Fran Ilesič. Metoda je res dobra, ali marsikomu nočejo vzlic temu črke same v glavo. Ko sem obdelal vse male črke, je bilo nekaj dni odmora, da bi se doma učenci malo naučili. Nato sem napisal nekaj besed na tablo. Edina deklica je hitro prečitala. Nato vprašam dečka, če kaj zna. Pravi, da ne. »Zakaj ne?« »Zato, ki mi ne da čača vtič, ki je srbsko...« »Aha,« sem si mislil, to je druga stvar in se lotil stvari pri drugem koncu... Belokranjski pregovor pravi, da mita železna vrata prebije. Poskusil sem. Obljubil sem, da dobi oni, ki bo znal čitati, pero, radirko, zvezek. Prve tri dni se jim je zdelo to šala. Ali ko so lenuhi i drugi videli, da ne debe ničesar, sosedje pa vsaki več, se je takoj vzbudila stara belokranjska zavist. Zda se ti kosajo, da je veselje in par peres in svinčnikov je premagalo vso mržnjo do cirilice. Mogoče bi šlo drugod tudi na podoben način. — B. R.

— **Šola v Sodražici ima lepo število dobrotnikov**. Med največje in one, ki neprestano prožijo radodarne roke, spada g. dr. Ivan Lovrenčič, odvetnik v Ljubljani, tukajšnji rojak. Njegovo ime se blesti v 103 leta stari »Zlati knjigi« ves čas tukajšnjega šolanja med najodličnejšimi učenci, v šolski kroniki pa kot mecen. Zbirko živali je obogatil z najdragocenejšimi čveteronožci: medved, lisica, jazbec, dihur s plenom, podlasice, iz vrst ptičev z najlepšimi. Letos pa je podaril